

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN

(H:te ärg.)

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnornas Centralstyrelse.

Stockholm 1916, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

<p>Nr 9 September</p>	<p><i>Prenumerationspris:</i> 1: 20 pr helt år, 60 öre pr halvt och 30 öre pr fjärdedels år. Lösnummer 10 öre.</p>	<p>Redaktion: ANNA LINDHAGEN. JULIA STRÖM-OLSSON.</p>	<p>Morgonbris' expedition: SIGNE SVENSSON, Allm. Tel. 244 36, Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm. Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.</p>	<p>1916</p>
---------------------------	--	---	---	-------------

Deltag i protestmötena den 10 sept. mot förräderidomarna.

Z. HÖGLUND.

E. HEDÉN.

I. OLJELUND.

Fredens kämpar äro dömda till års-
långa straff av den mest brutala art.
Dessa s. k. "förrädare" ville dock in-
tät annat än bevara fredens välsignel-
ser åt land och folk och bespara oss
alla krigets bittra olyckor. Medan
fredens ivriga förfäktare kastas i fän-
gelse, tillåtas aktivister och krigshet-
sare opåttalt smida sina landsfördärv-

liga planer, hålla sina sammanträden
och sprida sina skriftalster. Åt dem
betyga vissa högerens män sin djupa
högaktning. Åsiktsfriheten och för-
samlingsfriheten är i högsta fara. Fol-
kets fri- och rättigheter strypas åt av
under- och överordnade myndigheter.
Förräderiparagrafen tolkas in i det
befängda. Folkrepresentanternas

okränkbarhet kringkäres. Gränsen
mellan enskilda och offentliga sam-
manträden plånas ut. Storstrejken
åsattes en brottslighetens stämpel.
Tryckfrihetslagen kringgås och sned-
vrides. Så kringskuren är friheten, så
bedrövlig är ställningen under reak-
tionens högkonjunktur.
(Ur "Manifest till Sverges folk.")

”Den sanna tronen.”

I samtliga krigförande länder ha de styrande i dessa tider sökt ett så starkt folkligt stöd för sin politik som möjligt. Från krigets första början ha regeringarna gjort sitt yttersta för att vinna folkens godkännande av sina åtgärder, för att bringa folkviljan i samklang med de mål, de uppställt för sin krigföring. Den ytterst stränga pressensur, som samtliga krigförande — England ensamt undantaget — infört, har ju haft till sitt kanske väsentligaste syfte att bibringa folket den syn på regeringens politik, som denna funnit önskvärd.

Den vädjan de maktägande ställt till folken, ha samtliga dessa besvarat icke blott med att efterkomma densamma, utan även med ett krav på att utrikespolitiken för framtiden ställes under parlamentarisk kontroll. Denna fordran har framkommit även i den svenska högerns stora mönsterland, och när det nu deklameras om att parlamentarismen icke intager något aktat rum bland ”1914 års idéer”, vittnar detta endast om till vilken grad dessa floskler om 1914 års idéer tillhöra en baksträveriets borttynande idévärld.

I vilken utsträckning folken skola förmå att driva sina fordringar igenom särskilt i de två länder, där folklig självstyrelse i sin helhet ännu är ett framtidsproblem, i Tyskland och Ryssland, får framtiden utvisa. För den äkta byråkrat- och junkeråskådningen utgör folket närmast ett slags råmaterial för åkerbrukets och industrins drivande och för arméernas uppställande och vidmakthållande. Både den inre och yttre politiken förmenas ligga på ett plan, som icke är hopen tillgängligt. Däremot överlämnar man med varm hand åt folket att smycka sig med de dygder, som äro oundgängliga för att tacksamt och belåtet leva på existensminimum, och det förmenas icke gemene man att i den religion, som staten tillhandahåller eller tolererar, söka tröst för den ofullkomlighet och osäkerhet, som vidlåda människolivet, och varmed gemene man ofta måst stifta en ingående bekantskap. Men i gengäld anser man sig också ha rätt att fordra, att folket, när så påfordras, villigt skall underkasta sig krigets lidanden och fasor. Folket, särskilt underklassen, bör ju betänka lidandets stora nytta, dess uppfostrande kraft.

Trots de förmåner folket alltså åtnjuter här det inträffat, att det visat sig genstörtigt och motsträvt mot sina herrar. Det har understundom t. o. m. hänt, att det försökt omedelbart operera bort de sjukdomar, varav samhället enligt dess uppfattning lidit, operationer, som åstadkommit mera blodflöde än varaktig bättring. Det har funnits statliga kriser, då Napoleons vredgade ord till den lagstiftande församlingen fullt ut behjärtats. ”När allt kommer omkring är en tron endast fyra förgyllda träbitar och ett

stycke sammet. Den sanna tronen vilar på folkets vilja.” Napoleon saknade den svenska unghögerns djupa blick för den institutionellt starka kungamaktens historiska nödvändighet. Hans efterföljare på sammetsbiten över de 4 förgyllda trästyckena, bourbonerna, omfattade med desto större hängivenhet läran om den starka kungamakten. Det är emellertid icke alldeles säkert att denna djupare historiska insikt ännu genomsyrt de byråkratiskt styrda folken; svält och nöd kunna framkalla så underliga villomeningar.

Hur den inre utvecklingen efter kriget kommer att gestalta sig i Ryssland, kan ingen människa nu förutse. Alla olika eventualiteter ha förutsagts, så någon spåman får väl alltid nöjet att triumfera över sitt skarpsinne. Att Tyskland skulle komma att, som ententepressen föreställer sig, skakas av några direkt revolutionära rörelser, förefaller icke sannolikt. Men väl förefaller det sannolikt, att en demokratisering av det tyska samhället skall bliva en följd av ett icke-framgångsrikt krig, på samma sätt som olyckorna under Napoleonstiden hade till följd ett reformerande av Preussens hela statsliv.

Hade kriget resulterat i en snabb och stor framgång för Tyskland, skulle utan tvivel de ledande kretsar, som drivit landet ut i kriget, därigenom befäst sin prestige och sin maktställning. Men den snabba och lysande segern har uteblivit. Efter att i 22 månader ha haft överhand — dock aldrig på ett avgörande sätt — har Tyskland i krigets 23:dje månad sett initiativet i striderna glida sig ur händerna. Det ursinne, varmed våra svensk-tyskar upptaga agitationen för vårt indragande i eländet, vittnar oförtydligt om att de insett, att om någon tid skall ställningen vara sådan, att varje människa måste begripa det vanvettiga i ”den modiga uppslutningen”. Vanvett har det varit hela tiden, men det blir med var dag allt uppenbarare, att så är. Att de, som skrika om den modiga uppslutningen, samtidigt göra anspråk på att vara ”realpolitici” karaktäriserar det hopplösa virrvarret i deras tankegång. Man tror så gärna den högertidning, som häromdagen fann sig föranlåten att intyga, att de herrar, som bedriva sina stilövningar i Svensk Lösen, äro ”sedestränga”. Världen är emellertid så underligt inrättad, att det finns egenskaper, som äro viktigare än denna, när det gäller att avgöra ett lands politik i en kritisk situation.

Osäkerheten beträffande stridens slutliga utfall gör sig också alltmera förnimbar i den tyska pressen. Den ligger på sätt och vis även bakom den tyska högerns kampanj mot rikskanslern. Man är uppenbarligen rädd för att krigets resultat skall bli sådant, att de givna löftena om reformer beträffande valordning och annat icke skola kunna undanskjutas. Tysk-

lands framgång eller icke-framgång betyder även inom Tyskland ett för eller mot en mer demokratisk samhällstyp. Om västmakterna förmå att omintetgöra de tyska annexionsplanerna, skall detta också medföra ett ökat inflytande åt demokratin. Det kan icke ens deras vapenbrödraskap med Ryssland förhindra. Är det manne alldeles grundlöst att hoppas, att vapenbrödraskapet skall ha sin återverkan i demokratisk riktning på Ryssland självt?

Utöver konstaterandet att Tysklands snabba och fullständiga seger uteblivit, lönar det sig icke ställa horoskopet för de stundande striderna. Men endast de ståndaktiga tennsoldaterna i våra högertidningar ha kunnat undgå att märka, att både ost- och västfrontens linjer buktats in under entente-arméernas tryck den sista månaden. I en konservativ morgontidning förkunnar visserligen den militäre sakkunnige sedan en månad tillbaka varje dag lika oförtrutet och trohjärtat att nu har entente-offensiven stoppat. Men hittills ha besynnerligt nog varken den ryska eller den fransk-engelska härledningen behagat rätta sig efter detta sakkunniga omdöme. (Forum.)

Missbruk av barnarbete i Tyskland.

I det senast utkomna numret av ”Die Gleichheit” lämnas en redogörelse över ”Barnaskyddskommitténs” verksamhet under tiden 1 april 1914—1 april 1916. Där skrives bl. a.:

Just nu under kriget får arbetet för arbetarebarnens skydd och vård icke vila, utan tvärtom utvidgas så mycket som möjligt. Det har visat sig att kriget mycket menligt inverkat på barnens förhållanden. Upphävandet av de lagliga skyddsparagraferna för barnarbetet var avsett endast som yttersta nödfallsåtgärd, men i praktiken har undantaget nu blivit regel. T. o. m. till skolpliktiga barn har nu detta hälsofarliga och utvecklingshämmande undantagstillstånd sträckt sig. Två fall anföras såsom exempel. På ett håll användes barn i 11- och 12-årsåldern under sommarferierna i lantbruksarbete under trettio hela timmar pr dag i den hetaste årstiden mot en timlön av 15 pfennig. För sådana förbrytelser mot kropp och själ finns tyvärr intet lagligt förbud. I ett annat fall sysselsattes under ferierna barn på 12 à 13 år i boktryckeri. 7 timmar dagligen, även mot 15 pf. pr timme. Brist på arbetskraft var här icke anledningen. Äldre män funnos disponibla, men arbetsgivaren föredrog den billigare arbetskraften. Med hjälp av organiserade yrkesarbetare inom facket lyckades kommittén i detta fall skydda barnen från vidare utsugande.

Moderskapet och kriget.

Utdrag ur *The Labour Woman*.

De engelska industriarbetarskornas organisationer hava tillsatt en gemensam, ständig kommitté, och angående dennas verksamhet meddelas följande:

Kommitténs arbete växer dagligen. För någon tid sedan utsändes bl. a. ett cirkulär till alla underavdelningarna med anmodan om deras medverkan för bildande av lokala föreningar med gemensamma stadgar.

Kommittén samarbetar huvudsakligen med den officiella kommittén för pensioner och understöd, men den verkar även för att arbetarekvinnorna skola bli tillbörligt representerade i de nya lokalkommittéer som bildats för överflyttning av kvinnor till männens arbetsområden. Hittills har detta arbete icke krönts med framgång, men frågan är av så stor betydelse, att den ej kan släppas.

En lokalkommitté för pensioner har bildats i London och fackföreningarnas kongress har anmodats föreslå fem arbetarrepresentanter, varibland en kvinna. Industriarbetarskornas kommitté röstade genom sitt ombud på mrs Lowe, som även blev vald.

Vid ett sammanträffande, som kommittéledamöterna haft med ordföranden i den officiella kommittén, diskuteras åtskilliga planer. Därvid väcktes en mycket betydelsefull fråga, nämligen frågan om moderlösa barn, vilkas fäder dött i aktiv tjänst eller såsom följd av denna. Det är synnerligen viktigt, att det uppgöres lagliga stadgar angående deras omhändertagande, så att de icke sändas till arbetshuset, vilket skett i ett fall.

I *The Labour Woman* har förekommit en enquete angående "Moderskapet och kriget", varur nedanstående svar meddelas:

— — — "I ett referat från Arbetarekvinnornas förbunds konferens i Bristol såg jag att en talare föreslog, att kvinnorna borde strejka mot moderskapet, om icke männen i de olika länderna gjorde slut på kriget. Jag förstod av referatet, att förslaget togs med bifall, likaså ett förslag om att samma sätt skulle tillgripas om rekryteringen bleve stadgad i lag.

Jag önskar ej bli bedömd som en krigsivrare eller rekryteringsentusiast, när jag nu vågar säga, att detta argument är orimligt. Jag ber kvinnorna tänka sig för, innan de ge sitt bifall till detta slags tankar. Jag har hört precis samma resonemang av personer, som beklagat att de haft en stor familj i stället för en mindre, då de förlorat en enda son eller ett enda barn. Intet av dessa påståenden hava mycket med saken att göra. Europas stater komma säkert efter kriget att uppmuntra stora familjer för att fylla luckorna i befolkningen, men de komma säkert aldrig att behöva befara en organiserad strejk av kvinnor mot moderskapet.

Kvinnorna behöva bara tänka på meningslösheten av en sådan strejk. De veta mer än väl, att längtan att äga barn är en av deras starkaste känslor, och endast de som hava passerat åldern för barnafödandet eller hava vuxna barn eller redan av förståndighetsskäl redan inskränkt sin familj kunna upptaga tanken på en dylik strejk. Den skulle, vad den enskilde individen beträffar, hava mycket liten kraft, ty det är hustrun, mera än mannen, som längtar efter barn. Det vore ett självförnekande, som bleve mycket smärtsammare för kvinnan än för mannen, och det skulle medföra de förfärligaste moraliska följderna för samhället.

Det är också en feg lära. Den ser på nationens och världens välfärd som om denna berodde på en enda generations lycka. Om kvinnorna vilja tänka på framtiden, så låt dem föda så många söner och döttrar som möjligt, låt dem uppfostra dessa att hata kriget, så att de, när de uppnått mogen ålder, måtte kunna frälsa sina medmänniskor från de olyckor vi fått uppleva. Det är en fattig lära, som säger att vi såsom mödrar äro så utan inflytande på våra män och våra barn, att vi skulle undandraga oss de naturliga följderna av äktenskapet, varken föda söner eller döttrar och överlämna världens framtid åt män och kvinnor, som vilja förtrycka eller själva bli förtryckta.

Som ett medel, tillgripet i förtvivlan, är det kanske logiskt. Men det är ett råd, som aldrig kommer att följas, då det strider mot alla unga och livskraftiga kvinnors vilja. Det kan emellertid brukas som förevändning av de kvinnor, som hava motvilja mot att bli mödrar av andra skäl, och som på detta sätt vilja framhäva såsom en social dygd det som i själva verket är brist på social kunskap.

Jag hoppas att Arbetarekvinnornas förbund aldrig stöder en sådan politik.

H. M. T.

Red. av *Labour Woman*!

H. M. T. är upprörd över det tal jag höll vid konferensen i Bristol, vilket H. M. T. kallar "strejk mot moderskap". Hon säger också, att det är fegt av oss att inskränka våra familjer, emedan vi ej tycka om att förlora en son i kriget, och att stora familjer komme att uppmuntras av staterna efter kriget samt att kvinnans längtan efter barn är större än mannens. Nu frågar jag: Är det underligt om, under den nuvarande krisen, då så många hava mistat sina kära, söner, fäder, bröder eller fästmän samt lida en obeskriverlig nöd, den rösträttslösa kvinnan finner på något extraordinärt medel att använda såsom vapen mot det nuvarande tillståndet, så att detta aldrig mer måtte upprepas? Då jag talade, tänkte jag endast och allenast på arbetareklassens kvinnor, vilkas ekonomiska förhållanden förbjuda dem att sätta till världen hur många barn som helst, då de ej hava rätt att föda flera

barn än de kunna försörja. Men de hava förvisso rätt att protestera mot att barnen användas för krigsändamål. Vad angår staternas uppmuntran av stora familjer, äro vi nöjda med att "vänta och se". Angående kärleken till barnen, så är mannen lika fästad vid dem som kvinnan; undantag finnas å båda hållen. Arbetareklassens föräldrakärlek minskas emellertid ofta genom den ekonomiska kampen. Jag vill bara anhålla, att H. M. T. måtte ställa sina råd till våra rikare systrar, medan vi arbetarekvinnor kämpa mot kriget och arbetsvillkoren.

H. M. T. kan vara övertygad om, att vi arbetare älska våra barn för högt för att skaffa dem in i en värld av onödigt lidande. Jag är säker om att H. M. T. skulle förlåta mig mitt förslag, om han eller hon visste vad som ingivit mig tanken därpå. Vi kunna ju fortfarande ha var sin mening. Jag vill endast tillägga, att när staten tar hänsyn till arbetarekvinnorna och deras barn, då skola vi också taga hänsyn till staten.

Er etc.

H. Higgins.

Jag har läst de två breven om moderskapsstrejken med mycket intresse. Mina sympatier äro på H. M. T:s sida, ehuru jag så väl förstår H. Higgins, när hon med alla medel vill hindra det barbariska ödsländet av liv, som sker i detta krig.

Men hennes tanke på moderskapsstrejk är alltigenom falsk. Tillåter naturen ett dylikt våldförande på sina lagar utan straff? Följden skulle bli ett släkte av nervösa oduglingar och det sociala framåtskridandets ur skulle stanna. Att straffa staten är att straffa oss själva. Regeringarna kunna ej nås på den vägen. Förresten, har eder korrespondent tänkt på det rent omöjliga i att praktisera förslaget, fränsett dess brist på förnuft?

Arbetarnas villkor äro dåliga och sämre bli de genom kriget. Men botemedlet ligger ej där.

Min erfarenhet säger mig, att arbetarekvinnorna, trots allt deras slit, äro ett hårdigare släkte än deras rikare systrar. Varför vill då vår arbetarekvinna sänka sig till deras ståndpunkt? Låt oss för all del kämpa för modern och hennes barn genom att avskaffa kriget och förbättra hennes ekonomiska villkor, men bed henne ej uppgiva sin naturliga och dyrbara födslorätt. Det finnes större bekymmer än barn.

Er D. M. Rothnie.

Engelsmannen älskar friheten som sin lagliga hustru, fransmannen som sin brud, tysken som sin gamla farmor.

Heine.

Asquith och kvinnorösträtten.

Kvinnornas insats under kriget har omvänt honom.

I senast anlända engelska tidningar redogöres utförligt för den engelske premiärministerns omvändelse till anhängare av rösträtt för kvinnor. Mr Asquith har, som bekant, tidigare tillhört kvinnorösträttens motståndare, men anser nu att kvinnorna genom sina insatser under kriget så starkt givit skäl för sina likställighetskrav, att dessa icke längre kunna visas tillbaka. Sin nya ståndpunkt deklarerar han under det tal, som han höll vid överlämnandet av regeringens förslag till ytterligare uppskjutande av de allmänna valen till underhuset.

Den nya röstlängden kommer enligt regeringens förslag att uppgöras efter bittills gällande grunder och någon utsträckning av rösträtten kommer alltså icke att ske. De starka krav, som rests för att tillförsäkra alla soldater, oberoende av ålder, rösträtt, ha stött på stora praktiska svårigheter och de militära myndigheternas bestämda avrådande. Och mot detta strandar den goda viljan hos alla liksom den speciella iver hos en Will Thorne och en Edward Carson, som i olika vändningar hävdade att den som duger att kämpa för England, duger också att rösta.

Det var efter ett påpekande av detta som Asquith kom in på frågan om kvinnornas rösträtt. Han framhöll, att kvinnornas krav nu äro icke blott rimliga, utan omöjliga att visa tillbaka. Ingen av oss kan förneka, fortsatte han, att landets kvinnor under detta krig gjort lika betydelsefulla insatser för krigets förande som någon annan grupp i samhället. Det är sant, att de icke kunna strida med gevär och kanoner, men de utföra arbete, som förut påvilat männen, de tjäna staten och hjälpa till på det mest effektiva sätt för krigets fullföljande. Och ännu mera. De framhålla att efter kriget, när de onormala förhållandena äro slut och återupprättandet av den industriella processen skall ske, måste de ha en röst med i de många frågor, som skola uppkomma direkt berörande deras intressen. Jag säger öppet, såsom en livslång motståndare till kvinnorösträtten, att jag kan icke neka till att de ha rätt.

Emellertid ansåg Asquith, och han talade här även för sina kolleger i regeringen, att det icke vore lämpligt att upptaga frågan om rösträttsutvidgning nu, då frågor i samband med krigföringen lade beslag på allt intresse och all tid. Den känslan var också så starkt förhållande i underhuset att den debatt, vartill Asquith inbjöd, inskränkte sig till några få repliker.

Avgörandet i saken kommer således att ske först efter freden. Men Asquiths ord innebära att då är också

reformen mogen utan vidare uppskov. Det förefaller oantagligt att de nya partiförhållanden, som möjligen komma att uppstå efter krigets slut, kunna vrida den tillbaka.

Med anledning av denna hr Asquiths omvändelse skriver en medarbetarska i Dagens Nyheter:

”Det är större glädje i himmelen över en syndare som omvänder sig än över tio rättfärdiga — heter det, som bekant, men trots detta kände man sig inte riktigt hågad att ta emot budskapet om mr Asquiths omvändelse till kvinnorösträtten med någon jublande själafröjd. Man är ju så litet sinnad för sådant i dessa tider och de flesta tänka väl med ett visst vemod: Det ville det alltså till! Vad inga skäl, inga böner och inga strider lyckats uträtta, det har världskriget förmått. Den gamla fabeln om solskenet seger över nordanvinden får allt avskrivas ur läseböckerna — om det inte skett långt för detta.

Nu vet jag nog, att en och annan tycker, att just den fabeln kunde vara mycket tillämplig ifråga om rösträtten i England. Vad suffragetterna inte kunde uppnå genom att storma parlamentet, skära sönder dyrbara tavlor och krossa fönsterrutor, det ha de lyckats erhålla genom att nitiskt och osjälviskt ställa sina krafter i fäderneslandets tjänst — mena de. Men den som ser saken i ett så behagligt ljus glömmer de många, långa åren av fredligt rösträttsarbete som föregick den förtvivlade suffragettkampanjen och glömmer de stora parlamentariska rösträttsorganisationerna, som oförtrutet arbetat jämsides med de mångomskrivna besvärliga suffragetterna. Nej, om också mr Asquiths sena omvändelse får inregistreras som ett gott omen för en god sak, känner man inte alls något behov att trycka den nyomvändes hand och tacka honom för hans löfte. Man förstår till fullo den gamla stridbara mrs Pankhurst, som tycks finna att premiärministern tagit på sig en alldeles onödigt generös min, när han ändå inte gjort mer än det vartill han för skams skull varit nödd och tvungen.

En svenska, som läser den engelske statsmannens motivering till löftet om rösträtten, kan lätt bli en smula undrande till sinnes. Det är därför, säger mr Asquith, att kvinnorna gjort en ”lika effektiv tjänst för fullföljandet av kriget” som de kunna anses värda den stora gåvan. ”De ha tjänstgjort i vapen- och ammunitionfabriker, de ha tagit mannens plats, de äro statens tjänare”, heter det. Hos oss brukar man ju annars få höra att det farliga med rösträtten är, att den skulle draga kvinnorna bort från hemmen. Och nu mottager man budska-

pet om att rätten att få ha ett ord med i laget kommer som en belöning till kvinnorna just därför att de icke stannat i sina hem, utan gått ut i yrkesarbetet! Men det var så sant, det är ju icke vanligt yrkesarbete dessa kvinnor lämnat sina hem för att utföra. De ha icke suttit böjda över symaskiner eller vävstolar, icke tillverkat kläder eller husgeråd, skött kontorsplatser eller ägnat sina krafter åt det kommande släktets fostran. Ack nej, de ha till mr Asquiths säkerligen oerhörda överraskning — och att verka överraskande lär ju vara kvinnans största dygd — visat att de alldeles lika bra som männen kunna tillverka granater och andra verktyg för att sprida död och förödelse. Så väl man förstår att allt det pjollriga pratet om kvinnans stora uppgift som mor och maka, om hennes dugliga yrkesarbete, hennes egenskap av samhällsmedlem och hennes sociala ansvar för sig själv och andra kunnat tystna inför detta enkla faktum: hon har visat sig kunna fabricera förträffliga granater. Vad göres oss mera vittne behov? Under sådana omständigheter måste det, trots allt, vara något med henne!”

Kommer freden?

Denna fråga framställes av ”Arbetarkvinnan” (The Labour Woman) i dess senaste nummer (augusti). Där skrives:

”Under de senaste månaderna, då de engelska och franska stridskrafterna trängt mot Somme, har det i England och andra länder förmärkts en växande tro på en snar fred. Måhända är det längtan att få ett slut på slaktandet, som vänder våra tankar mot freden utan att några bestämda tecken till en sådan kan fastslås. Faktum är emellertid att talet om fred nu är mera allmänt inom alla klasser och en tilltagande moderation i fredsvillkoren kan konstateras, isynnerhet i Tyskland. Där synes rikskansleren vara på väg att få något övertag över det militaristiska partiet, vilket måste betecknas som ett gott tecken. Den tapperhet, som utvecklas i striderna på västfronten och som resulterat i så stora framgångar, rör oss djupt, men vi måste ändå känna den största sorg när vi betänka de förfärliga förluster av liv dessa framgångar kosta. Vårt medlidande är stort icke endast med de lidanden dessa förluster orsaka vårt eget land och våra allierade, utan även med de krigförande länderna. I ett krig äro segerns frukter oftast bittra och endast de som kunna skryta med en fasthet, som på samma gång är känslolöshet, kunna utan fasa tänka på en ny vinterkampanj.”

Brev från en mor.

Ur »Några Dikter», en nyligen utkommen diktsamling av *Jeanne Otterdahl*.

X. 28 juli 1915.

Petite Sœur.

Jag har tegat så länge. Men min sorg
var för ny och för stor.
Ack, du vet det ej än: hon som skriver
är en ensam och barnlös mor!
Så ensam, Aimée, jag som aldrig har
vetat vad ensamhet var:
ett bottenlöst svalg, där man ropar för
att aldrig, aldrig få svar.

Låt mig säga det kort! För en shrapnel i
sin skyttegrav stupade Marc.
När jag såg honom sist — i juni — hur han
strålade, solbrynt och stark!
Då ännu jag var tårlöst förtvivlad och
av rolös vaka förbi,
de sköto som gisslan den andre, mitt stöd,
min äldste, Louis.

Jag kände mitt hjärta förblöda som av
vassa och skärande sting,
och i hopplöst värkande vända drev jag
nätter och dagar omkring
i de öde och härjade rummen, som jag
en gång nämnde mitt hem,
där de lekt, där de drömt och vuxit och
där allting talar om dem.

Hur jag kysste de många porträtten från
de gångna, lyckliga år,
från bebén i sin vita dopdräkt till de
sista, tagna i vår.
Vilket myller av drömmar och syner, dem
en mor blott känner och vet,
som har slukats av krigets brutala, ohygg-
liga verklighet!

Ack, jag vet det, — vi veta det alla, vi som
bragt till världen en son, —
att han givits oss ej som gåva, men som
dyrbart och tillfälligt lån,
att vi ha ingen rätt till klagan, när fä-
derneslandet har strid,
om också oss vägras det sista, en grav
att gråta invid.

Men döm mig ej hårt, min syster! Jag
var stolt att få ge min tribut,
fast jag kände, då den var given, att min
levnadsgärning var slut.
När jag hade fött och fostrat de två,
som Frankrike tog,
så kunde min plats stå öde, och jag
hade levat nog.

Så hände en dag, då jag irrat kring gator
och torg i Paris
utan mål, med ett bristande hjärta och
med tårar, frusna till is,
att min blick, som av ingenting fångats,
med plötslig tydlighet såg
en rad av korsmärkta vagnar — ambu-
lansens sorgliga tåg.

Jag vet ej själv vad som drev mig, men
full av bävan jag gick
från vagn till vagn, som med fador jag
önskat att mätta min blick.
Då gavs mig, min syster, parollen för det
liv jag ännu har kvar,
och de bundna källorna löstes, och jag
blev den jag fordom var.

I den sista vagnen förblödde en liten och
ung soldat.
Jag märkte det strax, en främling från
en hatad, fientlig stat.
När han såg mig, Aimée, han sträckte
de sårade armarna ut
och viskade: Mor! och sjönk maktlös
tillbaka, — och allt var slut.

Och jag, som ej ägde tårar att ge mina
egna två,
jag gret som ett barn så hejdlöst. Hans
bristande ögon blå,
hans sträckta famn och hans viskning i
gatans buller och dån
de gjorde med ens till min gosse en
främmande moders son.

Och mera, långt mer han gav mig. Åt den
famn, som var slutet och tom,
den lille soldaten skänkte en ödslande
rikedom,
ty ropas ej världen över av blödande
barn på mor,
på den helande, ömma kärlek i mödrar-
nas hjärtan bor.

För några av dem, som ropa i plågor
och feberbrand,
blev jag en tröstande stämma, en mild
och lekande hand.
Om fransman, om tysk jag spör ej. Min
blick ej längre är skymd.
Jag är lyft över hatet och hämnden till
en ny och klarare rymd. —

Det dagas, Aimée. Jag har vakat i natt
i en överfylld sal
i ett gammalt château, som apterats i
år till fälthospital.
Jag har skrivit med många avbrott. Du
märker det visst — förlåt!
De ha vållats av yrsel och vända, av
jämmer och halvkvävd gråt.

I den bleka gryningen, syster, jag böjer
mitt huvud ned
och ber ur brinnande hjärta en enda
bön: Giv oss fred!
Ha än vi ej lärt vad vi borde under
krigets blodiga ris,
så lär oss det snart, o Herre! — Lev
väl min syster!

Louise.

På omvägar.

För någon tid sedan, då jag för en
liten tids vila for ut till skärgården,
inträffade under färden en liten epi-
sod, som ofta gör sig påmint. Det är
särskilt då man måste göra ett nytt
försök att få Morgonbris spridd som
den träder fram för minnet.

Min färd hade kommit så långt, att
jag stod på bryggan och inväntade en
roddbåt, som skulle föra mig vidare
in i en vik.

Plötsligt dyker den upp och är om
några minuter vid bryggan. En yng-
ling spörjer om det är — — — och
vid det jakande svaret ombedes jag
gå i roddbåten. Kommen ut ett stycke
frågar roddarpojken, om inte jag bru-
kar skriva i en tidning, som hette Mor-
gonbris. Något förvånad blev svaret
både ja och nej och med den kommen-
taren, att det var mycket sällan och
under signatur o. s. v. Men nu blev
det min tur att fråga, var han köpte
Morgonbris härute. Svaret blev, att
han inte alls hade köpt tidningen, utan
läst den hos bekanta. Och så kommer
historien.

Gossen känner en flicka, som har
en bror, som seglar på England och
Ostindien. Han brukar från vänner
få sig tillsänt svenska tidningar och
däribland Morgonbris. Morgonbris tye-
ker han är så bra, att han icke vill
förstöra den utan sänder den tillbaka
till Sverige till sin syster och hos henne
har gossen läst den.

Det är på långa omvägar, som Mor-
gonbris kommit ut till den platsen och
tänk om alla läsare och läsarinor
gjorde lika mycket för tidningen som
den sjömansgossen, så vore den nog
bra mycket mera känd i våra bygder.

Detta är dock en god maning till
oss alla att ej förstöra och kasta bort
tidningen sedan vi själva läst, utan
erbjuda den till läsning åt någon arbe-
tarekvinna som står utanför. Ett så-
dant exemplar kan göra mycken nytta
både för vår tidning och för vår rö-
relse. S.

Partikongressen

kommer enligt meddelande att taga sin
början den 12 februari 1917. Samti-
digt blir kvinnokongressen, till vilken
kallelse utfärdas i september.

Till våra illustrationer.

Rembrandt van Rijn, Nederländernas störste målare och färgmålare, föddes i Leiden den 15 juli 1606; under den senare hälften av 1631 bosatte han sig i Amsterdam, där han sedan blev bofast till sin död den 3 okt. 1669.

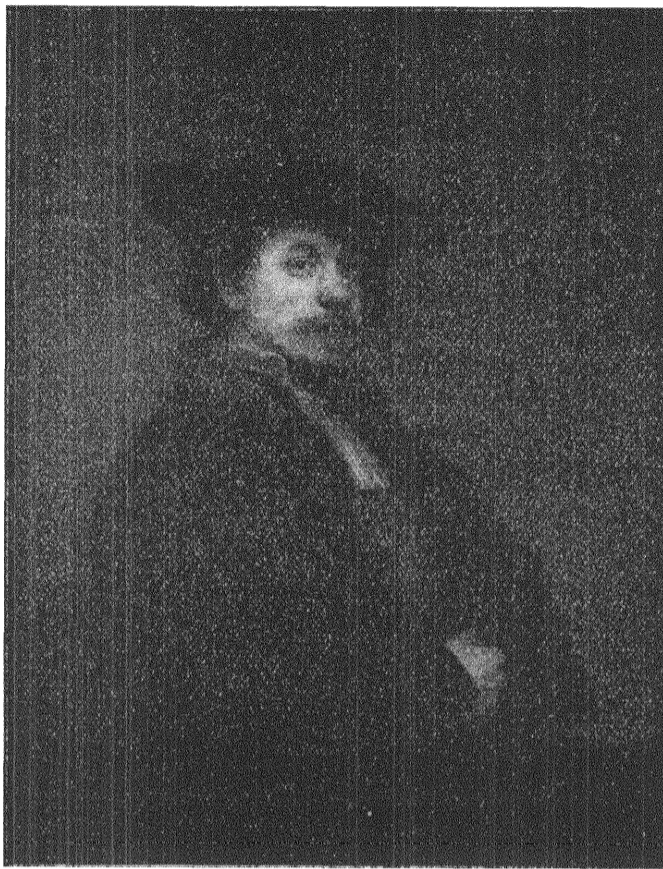
Liksom de flesta stora målare ändrade han alltjämt sin stil. Han blev dock genast förhållad i ljuset, som ger allting liv, glans och skönhet. Rembrandt ansåg ljuset som målar Konstens högsta skönhet och i sina landskapstavlur, liksom i sina interiörer, visade han sig som dess lidelsefulle dyrkare. Han tillerkände belysningen en större roll än hans föregångare och efterföljare gjorde. Icke allenast människornas och tingens yttre former markerade han därmed, utan lät också ljuset liksom genomtränga människans inre väsen. Han lät det icke allenast värma upp den kalla verkligheten, han lät det också bestråla och besjåla alla de dramer, som utspelas i det mänskliga livet och i folkens historia. Han börjar med ljusare belysta partier, som han låter avteckna sig starkt mot mycket mörkare ytor; småningom blir han varmare i tonen och växer i koncentrerad kraft, som ej längre låter den eller den detaljen framträda, utan ger det hela mera liv och låter människorna sammansmälta med sin omgivning.

År 1634 målade han ett av sina otaliga självporträtt, som vi här i Morgonbris återge. Gärna målar han sig själv, ung och skön som han är, och gärna styr han ut sig i dyrbara, fantasirika dräkter på dessa porträtt. T. ex. i tavlan Rembrandt med Saskia (hans hustru) i knät, som vi ej äro i tillfälle att återge, men som ju är väl känd. Han sitter där lyftande det höga vinglasat med den ena handen och med den andra lagd om sin hustrus liv. Han är klädd i en elegant officersdräkt med väldiga plymer i hatten, röd jacka, lång värja vid sidan och han ser så glad ut som en ung förälskad man och en vinprovande landsknekt kan se ut.

Två kvinnor, som Rembrandt älskat, har han förhärligat och gjort odödliga. Saskia, hans hustru, som dog mycket tidigt, och Hendrikje Stoffels, hans trofasta livsföljarslagarska under senare dagar. Det i Morgonbris reproducerade porträttet målades 1652, då föremålet var endast 26 år gammal.

Då Rembrandt åldrades blev hans ekonomiska ställning bekymmersam och han framlevde dystra dagar. Som konstnär förlorade han dock intet av sin kraft. Tvärtom när hans mästerskap över färgen och hans säkerhet på handen fulländningen på alla områden.

Man kan som slutomdöme påstå, att Rembrandt behärskade sin tid samt utövade ett mäktigt inflytande på de målare, som kommo efter honom. Större delen av de bästa bland dem hörde också till hans elever.

Rembrandt: SJÄLVPORTRÄTT.

Efter två år.

Av professor Hans Larsson.

Många skall det icke vara, som kunna säga, att de väntat sig ett så långvarigt krig. Man tänkte sig att avgörande händelser skulle ha inträffat efter ett halvår, kanske en månad, därefter något halvårs fredsunderhandlingar — och så freden! De nya krigsredskapen skulle, trodde man, verka så förödande att långkrig bleve en fysisk omöjlighet.

Och verkligen, de nya redskapen ha gjort vad på dem ankom! Ingen missräkning med avseende på dem har inträffat. Vad vi missräknat oss på var det tjugonde århundradets människa. Vi voro vana att tänka oss fysiskt mod och fysisk uthållighet i en nedgående kurva allt från de heroiska förfäderna till nyare tidens veklingar. Därför hade vi förenklat den civilisatoriska utvecklingens lag, till den grad hade vi misskänt de civilisatoriska krafternas stärkande makt.

Vi kände icke den nya människans heroiska förnuftighet — det återstår att se om vi tillräckligt känna hennes heroiska oförnuftighet. Däri ligger faran av fortsättningen. Det ljusa i kriget har varit uppenbarelsen av plikt känslan gentemot det egna folket, det mörka har varit utbrottet av och proklamerandet av nationalegoismen gentemot andra folk, men ännu kan det komma något som är ännu

mörkare eller åtminstone farligare, nämligen det blinda raseriet. Så länge de europeiska stormakterna ännu ha kvar en nykter egoism och förmågan att se på sitt eget bästa, finns ännu hopp för en god eller, rättare, reparabel utgång. Ett års krig till, och man skall börja se flammorna av det hat som ingenting skyr och hellre förstör sig själv och allt omkring sig än det tvingar sig till besinning. Då är tid att bedja, icke längre att folken må bevara sitt förnuft och sin idealitet, utan att de må bevara sin egoism och sin självbevarelseinstinkt. Och då är det icke för tidigt att reflektera över analogin mellan detta krig och ett annat — ty är måhända det som nu pågår Europas peloponnesiska krig? Ännu är detta blott en fråga, på vilken kan svaras både ja och nej. Om ett år skall svaret vara tydligare. Men

den som finner jämförelsen opåkallad må se till, om han icke är fången i en geografisk villa. Det lilla Europa synes oss så stort. Det är hela världen — ty det var så en gång. Men den tiden är slut. Vi ha ännu icke lärt oss att räkna med telluriska förhållanden, hur mycket det än pratas om sådana. Europa är stort, tänker man, och har råd att slåss i hela världens åsyn. Tyvärr, i vårt århundrade, då den övriga världen icke längre ligger i sömn, är Europa litet och har ej mera råd till detta familjekrig än de grekiska stammarna hade råd till sin inbördesfejd.

Ett krig börjar under frågan: vad kan vinnas? Sen kommer måhända en tid då frågan lyder: vad kan räddas? Det kan tänkas ännu en fas, då det varken frågas om där är något att vinna eller att rädda, utan endast: finns här något som vi kunna förstöra, är det ännu någon skada vi kunna göra? Då är den rena galenskapen kommen, naturligtvis, men låt kriget räcka ett år till, så få vi se om icke psykiatern får alltmåra anledning att ha ett öga på förhållandena — sen ekonomer och rättsfilosofier förgäves sagt sina varningar.

Det blir alltmåra svårt att tro på någon vinst av kriget. Först och främst icke på någon vinst för det hela, men sedan icke ens på någon vinst för den som står sig bäst.

Man har å ömse sidor väntat sig

materiella vinster. Det synes som om vilken sådan vinst man än kunde nämna redan skulle vara för dyrt köpt. Företaget har startats under den oriktiga förutsättningen, att kampen skulle bli kort och ej hinna äta upp vinsten.

Och så de ideella vinsterna! Jag må bekänna, att jag själv under de första dagarna, sen kriget nu var där i alla fall, sökte hängiva mig åt förhoppningar i den vägen. Jag trodde att på ena eller andra sidan man satt inne med någon plan till ett rationellare ordnande av Europa i vissa stycken. Det synes omöjligt att längre hysa en sådan tro. Uppriktigt sagt, tror jag icke att någon av de stridande tänker på hela Europas välfärd, för att icke tala om större vyer; var och en tänker blott på sig själv och på sina bundsförvanter. Ingen av dem kan tänkas, om han segrar, vara mäktig av självbegränsning med hänsyn till det hela. Vi våga ingenting hoppas av segern, den enes eller den andres, endast av nöden, den ömsesidiga... Vi vänta på den dag då fäderna skola komma från fronten och säga sina barn att de misslyckats och att fienderna misslyckats och att allt var ett misstag.

Men hur skall detta släkte, som haft det tunga ödet att kämpa denna kamp, kunna leva drägligt? Att ha varit med om detta oerhörda utan att kunna peka på något resultat!

Sannerligen, om någon tidpunkt har givit anledning till pessimism, så är det denna. Ingen kan säga, vad som skall framgå av detta krig. Det kan bli en vargatid, då resterna av mellanfolkliga lagar och hänsyn utrotas. Och det kan bli motsatsen, det finns en liten utsikt för det också.

Men tjänar det så mycket till att grubbla över utsikter och sannolikheter? Om det nu skulle vara endast små utsikter för ett system av samverkan och samförstånd — än se'n? Det betyder ju till sist inte alltför mycket för ens handlande. Det avgörande är målet. Är det förnuftigt, så måste man ju ändå sträva att nå det, och om detta är möjligt eller ej får man endast veta genom att försöka.

Handlingsoptimismen är en sak för sig och ej så beroende av förväntningsoptimismen som man vanligen föreställer sig. Denna senare må vara

Rembrandt: HENDRIKJE STOFFELS.

än så minimal, så måste handlingsoptimismen leva kvar. Det är den som varit det bärande i all utveckling till något nytt. Som instinkt lever den i spindelns och myrans obekymrade outtröttlighet, som förnuft i den kategoriska plikt känslan. I båda fallen är den principiellt oberoende av förväntningar.

Men skall man tala om förväntningar, så är det icke just lätt att sätta sin lit till det gamla systemet, nationalegoismens och söndringens. Att rusta och rusta och bero på sig själv, heter det. Men ingen nation beror endast på sig själv, utan den beror av allianser, som äro opålitliga, och hur stor och hur rustad en nation är, kan det alltid bildas en koalition som blir den övermäktig. Detta från realpolitisk synpunkt. Därtill komma från idépolitisk synpunkt dessa kända motsägelser som mänskligheten i längden ej skall kunna trivas med. Att å andra sidan den mellanfolkliga rätten just nu skulle vara ohjälpligen dömd att dö, det kan det möjligen anföras skäl för, men det kan också anföras skäl emot, nämligen just reaktionen efter vad som nu skett. Har folkrätten kommit på obestånd, så har väl lika mycket det hittills rådande politiska systemet visat sin oduglighet.

(D. N.)

”Låt musiken ljuda.”

Av F. J. Gould.

Översättning från engelskan av

Lisa Lille.

Vida, sankt ångar, flata åkrar, jämna vägar och hus liggande i släta trädgårdar; floder som sakta flyta mellan konstgjorda vallar — sådant är Cambridgeshire i Norfolk. Starkt regn föll i januari 1915 och kom floden Oues att svälla. Jordbrukarna vaktade ängsligt på, om den skulle stiga över sina konstgjorda vallar och strömma in över fält och åkrar.

Kl. 10 en kväll inträffade det man fruktat. Floden genombröt vallarna och med ett dån, som hördes vida, forsade vattnet in över gårdar, vägar och trädgårdar, virvlade runt lador och höstackar, bildande till slut en sjö med 56 eng. kvadratmils yta. Somliga av husen stodo så lågt, att vattnet trängde in i övre våningen. Lyckligtvis hade folket varit varnat och i tid flyttat sina djur, sin bästa lösegendom och sina barn utom all fara. Från torra platser sutto

de och betraktade den förödelse, som gått ut över deras hem, dessa små hem som nu stucko upp som öar i en stor sjö. Det skulle dröja månader, innan de blevo kvitt det inströmmande vattnet.

Allt detta läste jag i tidningen ”Times” och i mitten av skildringen hade tidningsmannen gjort följande anmärkning:

”Vid Southery utgör den nya pumpstationen en ganska patetisk tavla. Den skulle ha varit färdig för länge sedan, om ej arbetet på grund av kriget måst avbrytas. Och nu, när den så väl behövdes, återstår ännu mycket arbete, innan den kan börja nyttjas.”

”På grund av kriget!” Det tycktes alltså vara så att de starka män, som arbetat med pumpstationen, nu hade farit till Frankrike för att döda och sära tyska bönder, arbetare, lärare; arbetet för att rädda Cambridgeshire från förödelse hade fått vana, när Tysklands kejsare, Englands Grey, Frankrikes Poincaré, Rysslands tsar och Österrikes kejsare ropade på krig. Visste de ej, att de därmed förberedde en olycklig förödelse över de små hemmen i Norfolk?

Ja, en dag blir naturligtvis pumpstationen färdig och de små hemmen bli mer eller mindre reparerade och barnen komma att på nytt börja leka i trädgården. Men historien här kom mig att tänka på en hel del annat, som har att göra med ”inbördeskriget”. Jag kallar det så, ehuru det ej har den benämningen i tidningarna. Ty nationerna i Europa äro i verkligheten av samma släkte och med samma strävanden; när de så i stunder av hat och avundsjuka glömma detta, ja, då spilla de blod i inbördeskrig.

För att så återgå till företaget, som äro hindrade eller förstörda genom detta inbördeskrig, så kunde man fylla hela böcker med dem. Här ha vi några exempel:

Kriget hindrar förstörandet av fattigkvarterens usla bostäder, utrotandet av lungsothen, bortskaffandet av arbetslösheten, plan-

terandet av parker, byggandet av skolor med stora fönster och vackra lekplatser, vävandet av miljoner av varma, nyttiga plagg åt alla de många som frysa i det stolta Britannien. Ni vet, att det finns många fler saker än dessa, som vänta på att bli utförda, när alla krig äro slut och dumma människor upphört att tänka bara på vinst och procent. Men jag hoppas att pumpstationen snart skall bli färdig, ty jag tycker ej om att tänka på de små, på grund av kriget skövlade hemmen.

Jag tror dock, att arméer kunna vara till nytta, åtminstone om de kunna användas till det som nyttigt är. För två år sedan såg jag några rader i en tidning:

''Femtiofyratusen tunnland skog stå i lågor nära Eniza, Ryssland. Soldater ha sänts dit för att bekämpa elden. En har omkommit.''

Detta är ett utmärkt sätt att använda en armé på. De gingo till den kampen lika modigt som våra förfäder gingo till sina strider, men här var ej frågan om att döda eller såra. Tvärtom, deras härliga mål var att rädda, att frälsa en hel landsände från förödelse. Och märk huru litet antalet fallne var. En soldat hade förlorat livet. En modig man! Jag hälsar dig — Ivan Ivanowitch eller vad du må heta — ty du offrade ditt liv för det allmännas väl.

Några månader senare läste jag ett telegram i en amerikansk tidning om hur en hel skog stod i lågor i Californien och hur man begärt soldater till hjälp från regeringen. Där sändes 200 brandsoldater, som bildade kedja tvärs över det brinnande området, träd fälldes och våta mattor lades över det glödande gräset. Om jag fick, som jag ville, skulle jag bilda sådana stora arméer i alla land, arméer att bekämpa eldsvådor, över svämningar, jordbävningar, arméer som skulle slåss mot fattigdom, sjukdom, utsvettning, smuts och dumhet. Kvinnor och barn skulle vara med i dessa trupper och orkestrarna skulle spela världens vackraste musik.

Apropå orkester så påminner det mig om en sådan som spelade en gång i en stad i Cincinnati i Förenta staterna år 1882. Det var ganska vackert väder en majdag, när 20,000 flickor och gossar under sina lärares ledning tågade i procession till Eden Park och där planterade tusentals små trädteknigar, som nu ha växt sig höga. När barnen så skapade denna skog bildade orkestrar en hedersvakt och spelade. Även vi skola en gång få höra den rätta musiken spela. När det sista slumkvarteret jämnas med jorden, då skola trumpeterna ljuda. När barn ej längre pressas in i för hårt arbete, ljuden då klarinetter! När den sista ammunitionsfabriken stänges, må säckpiporna spela. När fattighusen stå tomma och pantbankerna äro utan kunder, när varje arbetare får vad han ärligen behöver och när all välgörenhet är överflödig, trummen då trummor, spelen sengersång!

Kommissionärer!

Sälj Morgonbris vid protestmötena den 10 september.

Rekvirera från expeditionen omedelbart.

På lögnens altare.

När Wilhelm Meyer gick ut till krig från mor och sin blommande dal höll översten — chefen för hans kompani —

ett högtidligt fosterländskt tal:

»Er gärning, gossar, er unga kamp är himmelskt helig och stor och den som dör för sitt fosterland han dör för sin egen mor.»

Och Wilhelm Meyer blev rörd och het och blev sänd till ett jätteslag.

Det var som om helvetet öppnat sin port,

man visste ej natt eller dag.

— Man var ett något som tjöt och slogs,

man var på en jord som var röd

— när segern vunnits vid slagets slut så var Wilhelm Meyer död.

Och det blev jubel i segerns land och man prisade Herren stor, man bad till Gud för var död soldat som hedrat sitt land och sin mor. Men borta i Meyers blommande dal var det ingen segerlåt

— en stuga grå och en kvinna böjd, som skälvde av svält och gråt...

Ragnar Jändel.

Ur ett fredsmanifest av 1867.

När världsutställningen i Paris år 1867 öppnades hälsade Victor Hugo den med ett ''fredsmanifest till Europas folk'', ur vilket vi citera följande:

I det tjugonde århundradet komma folken knappast att göra skillnad på en erövrande fältherre och en blodbestänkt slaktare; man kommer att betrakta slagfälten med samma känslor varmed vi nu betrakta autodaféplatserna. Freden, den folkskapande gudomen, skall då härska bland människorna; deras enda strid kommer att vara tävlingskampen om framstegsarbetet. — Avståndens förkortning genom järnvägar och telegraf lägga alltmåra hela jorden under fredens spira. Då Jesus sade: Älsken varandra! dog kriget. Sedan dess har det blott fört en spöklik tillvaro. Krig är massornas självmord!

Polen och dess återupprättande.

av Anton Nyström. Björck & Börjessons förlag. Pris 85 öre.

Synnerligen välkommen är denna sammanfattning av Polens politiska historia. Intresset för Polens frihetsstrider har gammal hävd i Sverige. Under upproret 1863 voro såväl de bredare folklagren som politiker, författare, vetenskapsmän, ivriga anhängare till Polens sak. Om detta påminner d:r Nyström i sitt företal.

Därefter kommer en lärorik och kortfattad historik om polska rikets öden efter dess delningar. ''Polens delningar av Ryssland, Preussen och Österrike voro det vederstyggligaste resultat av stormaktspolitiken i slutet av 18:de århundradet och berodde till stor del på inbördes fruktan och avund hos dessa ''rovstater'', fast huvudorsaken var Rysslands erövringspolitik, ledd av Katarina II.''

Kongressen i Wien 1814—15 fastslog Polens delning och dess martyrskap. Upproret 1863 misslyckades.

Särskilt redogör författaren för den ställning som Polen intagit till Ryssland, Tyskland och Österrike och att dess ställning under det senare landet är avgjort fördelaktigare i många avseenden än den ryska och tyska Polen intar.

Ett särskildt kapitel i d:r Nyströms bok handlar om polackernas hopp om en självständig stat samt stämningarna gentemot Preussen och Ryssland. ''Den polska staten tillintetgjordes visserligen av Ryssland, Preussen och Österrike, men den polska nationen har ej kunnat tillintetgöras; den lever ännu altjämt ett friskt liv, utvecklande en hög intelligens och praktisk verksamhet. I de skilda polska länderna: Polen, Posen och Galizien besjålas polackerna av ett djupt outrotligt nationalmedvetande och utgöra de en nationell enhet. Alla tala de samma språk — fast det finns dialekter i de skilda landsdelarna — alla ha gemensamma traditioner och minnen och samma fosterlandskärlek utmärker dem alla. En nation med sådan historia och sådan intelligens som den polska kan ej gå under och den är förvisso i stånd att åter leva ett självständigt liv och spela en stor roll bland de europeiska folken.''

Det intressantaste i Nyströms broschyr, emedan det är det nu aktuella, är huru polackerna själva ställa sig till Tyskland, Ryssland och Österrike samt de nuvarande förhoppningarna om ett fritt, enat Polen. Häri ges redogörelse för såväl ett maximi- som ett minimiprogram. Vidare den viktiga frågan om Lithauens självständighetssträvanden. En karta medföljer boken, så att läsaren lätt kan orientera sig.

A. L.

Från Blekinge.

Blekinge soc.-dem. kvinnoklubbar voro samlade till kamratmöte i Siggarp Folkets Hus söndagen den 13 aug. Till ordf. för mötet valdes Johanna Ljungström, Siggarp, och till sekreterare Bernhardina Bengtsson, Karlshamn.

Sedan protokollet från förra mötet föredragits och rapporter från agitationskommittén avlämnats upptogs till behandling det av lagberedningen utarbetade nya förslaget till barnavårds-lagstiftning. Bernhardina Bengtsson inledde och redogjorde därvid för de viktigaste punkterna i föreliggande förslag. Tal. ansåg, att om detta förslag blir antaget som lag mycket kommer att bli ändrat till det bättre. Det finnes ju, sorgligt att säga, män vilka äro nog lumpna att lämna sitt barn och dess mor utan skydd och underhåll och enligt nuvarande förhållanden tjänar ju dom rörande uppfostringsbidrag icke mycket till, ity att männen i många fall det oaktat kunna undandra sig sina skyldigheter. Men därigenom att utmätningsman skulle få rättighet att uttaga av arbetsförtjänst hos arbetsgivare måste ju bidraget komma att utfås. Så föreslås även förbud för vissa underhållningsskyldige att avflytta från riket med mindre de hos överexekutor ställa godkänd pant eller borgen. Vad det särskilt gäller barn födda utom äktenskapet, är ju deras lott sorglig. Statistiska Centralbyrån har företagit en utredning angående sådana barn och därigenom konstaterat att dödligheten är mer än en halv gång till så hög som bland barn i allmänhet. Fattigunderstöd utgår med 8 gånger så allmänt, brottsligheten, särskilt de grövre brotten, utövas i större utsträckning, emigrationen och hemfallandet åt prostitutionen är även större och ha de dessutom svårare att kämpa sig upp på den sociala skalan. Kvinnor, födda utom äktenskap, bli i större utsträckning mödrar till barn utom äktenskap. Orsaken till alla dessa missförhållanden ligger till stor del i försummad och bristfällig uppfostran.

Enligt nya lagförslaget skall för varje barn utom äktenskap förordnas en barnavårdsman, vilken har att tillse att barnets rätt och bästa tillvaratas. Till denna funktion kan såväl kvinna som man utses och gäller det se till att personer verkligen vuxna detta uppdrag bli valda härtill.

Genom att underhållningsskyldighet från faderns sida till modern fastslås för den tid hon av barnsörden är förhindrad till förvärvsarbete skulle ju

modern med större lugn och mera bekymmersfritt kunna vänta sitt barns nedkomst. Så föreslås även upphävande av den uråldriga förordningen om moders rätt att vara okänd. Vi borde väl ändå ha kommit så långt, att det icke får anses som skam för en kvinna att bli mor, även om hon är ogift och kan således denna punkt i förslaget hälsas med tillfredsställelse. Vad som däremot icke verkar tillfredsställande är att i lagförslaget icke ingår förslag om arvsrätt efter fader för utom äktenskap fött barn. Barnuppfostringsbidrag kan visserligen, enligt nuvarande bestämmelser, uttagas på rättslig väg av såväl rik som fattig fader, men olikheten är att den fattige blir mera efterklämd, då den burgne icke behöver känna sin ömtåligaste ställning — arvet — hotad. Tal. uttalade till sist den förhoppningen, att vårt partis riksdagsmän, då föreliggande förslag kommer till slutligt avgörande, göra vad i deras förmåga står för att få lagen så effektiv som möjligt.

I den följande diskussionen klargjordes förslagens innebörd ytterligare och de synpunkter vi som kvinnor och mödrar ha på detsamma.

Mötet beslöt instämma i den skrivelse, som av Soc.-dem. Kvinnornas Centralstyrelse tillställts vårt partis riksdagsgrupps förtroenderåd.

Ämnet "Kvinnorna och nykterhetsfrågan" inleddes av Rebecka Svensson, vilken bland annat yttrade, att den agitation, som från bryggarehåll framförts, har gjort det nödvändigt att intensivare än hittills arbeta för nykterheten. Årslångt arbete inom nykterhetsrörelsen, vari en stor del arbetarekvinnor deltagit — förövrigt det enda föreningsarbete där kvinnornas insats verkligen erkänts och värderats — detta arbete har lärt kvinnorna inse vilken förbannelse för individ, hem och samhälle spritdryckerna utgöra. Vi visste förut att en son slog sin far, en man sin hustru, att barnen flydde hemmen, vi sågo här och där en bruten kvinna, en gammal förtvivlad far och mor, barn i trasor och hem skövlade, allt för brännvinets skull. Genom fortsatt deltagande i nykterhetsarbetet ha vi lärt oss förstå hela vidden av det moraliska och sociala elände spriten drar med sig. Av barn till en supig far bli ej de moraliskt starka individer som de barn, vilkas föräldrar ge de bästa exempel i ett nyktert hem. Drinkarens avkomma blir både fysiskt och psykiskt underlägsna, många små oskyldiga stackare bli på ett eller annat sätt förkrympta och outvecklade och andra få för en fars eller mors spritbegär leva en idiots dystra tillvaro. Vi kunna stanna inför de tuber-

kulösa barnen, de fallandesjuka, de sinnesslöa och om vi titta in på anstalter där dessa vårdas få vi mer än tydliga bevis. Inför denna gripande tavla av lidande små bli våra fattig-hjon, som till stor del hamnat å fattiggårdarna för spritens skull, ja, till och med våra fängelsers individer, icke fullt så tröstlösa som detta oskyldiga släkte. Och vilken utgift för staten! Alla fattiginrättningar, fängelser, myndigheter m. m., som kosta staten oändliga summor, jämte alla såväl stora som små skövlade hem, som annars skulle gjort landet rikt och lyckligt. Medlen att täcka utgifterna tagas ånyo av individen och icke minst småfolket får betala fyllekalsen. Och ändå har man panna att säga: "Det angår ingen, om jag super." Nykterhetsfolket har satt förbudet som mål och en av vägarna är "lokalt veto", och dessa krav ha år från år framförts i riksdagen, men tack vare förstakammarhögern lika troget fallit. Men det är inte endast denna höger, som gör oss bekymmer. För oss är det inte mindre nedslående, när våra egna kamrater, på högerns maning, gå till strid mot sin egen klass och det har väckt berättigad harm när de våra skrevo under "uppropet för medborgarfrihet". Kunna de då icke inse att just spriten är ett av de värsta medlen att hålla proletariatet nere? Från arbetarekvinnorna bör höjas protest mot denna s. k. medborgarfrihet, samtidigt som varje kvinna bör känna det som sin oavvisliga plikt att deltaga i nykterhetsarbetet. Detta vore ett värdigt svar såväl till förstakammarhögern som till de kamrater, vilka äro nog lumpna att stå som medlemmar i ett dylikt "frihetsförbund", där man inte skäms att dra ner i smutsen och förlöjliga vad andra kamrater till allas bästa byggt upp. Kommer så härtill den till stundande partikongress av-givna motionen om att punkt XI i partiprogrammet må borttagas. Även här tål det att vi från kvinnohåll säga vår mening. Vad har icke partiet vunnit på all den kraft som från nykterhetsfolkets led kommit arbetar-rörelsen till godo? Och nu kommer man med förslag om att stryka eller tumma på en av programmets viktigaste punkter. Äro vi då på tillbakagång? Det är en ljusglimt i reservationen och denna lilla glimt böra arbetarekvinnorna göra till en strålände sol genom kraftig opinion för densamma. Visserligen få vi inte tro att med ett rusdrycksförbud all lycka och frid kommer farande ovanifrån till oss, men vad vi som nykterister, som socialdemokrater, som kvinnor vilja, det är största möjliga lycka åt mänskligheten. Inl. föreslog att mötet måtte göra ett

Största lager av Nyheter

i fina och välgjorda **BARNKLÄDER** i alla storlekar för Gossar o. Flickor.

Fullständig

BARNEKIPERING fr. o. m. Huvudbonader, Underkläder o. Skodon.

Prima, reella varor. Billiga, bestämda priser.

PAUL U. BERGSTRÖMS A_B, 74 Drottninggatan 74

uttalande, som bör spridas i vår press samt tillsändas dem det vederbör i partiledningen.

Flera av mötesdeltagarna hade där- efter ordet och underströko till alla delar vad inl. sagt samt uttalade en maning till våra kamrater landet runt att motarbeta "Frihetsförbundet" och deltaga i nykterhetsarbetet, se till att de kommunala nykterhetsnämnderna göra sina skyldigheter samt väcka opi- nion mot ändring av partiprogrammet i ovan berörda hänseende. Följande uttalande antogs:

"Blekinge soc.-dem. kvinnoklubbar, samlade till kamratmöte i Siggarp sön- dagen den 13 aug. 1916, få efter diskus- sion i nykterhetsfrågan på det dju- paste beklaga, att förslag till ändring av punkt XI efter ett trettioårigt upplysningsarbete kunnat framkom- ma. Som kvinnor, som mödrar ha vi rätt fordra att allt göres för tryg- gande av hemmens lycka och välfärd och uttala vår kraftigaste protest mot föreslagna ändringar i partiprogram- met."

Åt agitationskommittén uppdrogs att ordna agitationen på bästa sätt.

Mötet avslöts med sång och ett leve för den socialdemokratiska kvinnörö- relsen.

Efter det enskilda mötet hade av agitationskommittén anordnats fri- luftsfest för allmänheten i en närgrän- sande naturskön skogsbacke. Föredrag hölls av journalist Vilh. Karlsson från Karlskrona över ämnet: "Tankar i brytningstider", vilket föredrag blev en belysning av olika riktningar inom socialdemokratien. Duettsång utfördes av klubbkamrater från Karlshamn. "Medaljen", dialog — dramatisk skil- dring ur de fattigas liv — författad av Rebecka Svensson, uppfördes och i skymningen visades en tablå med sång, allt utfört och mottaget med tacksamhet. B. B.

Agitera för

MORGONBRIS!

Fernqvists Kappaffär

33 Drottninggatan **33**
n. b. och 1 tr. upp

Stort lager av in- och utländska nyheter

Damkappor, Dräkter och Kjolar

till billiga bestämda priser.

Obs! Beställningsavdelningen.

Litteratur.

Vid skenet av krigslågan av Fre- derik van Eeden. Svenska an- delseförlaget. Pris 1:75.

Denna bok är en sammanfattning och utvidgning av fyra offentliga före- drag som den bekante författaren och socialreformatorn hållit i Am- sterdam. Dessa betraktelser, ofta ut- mynnande i träffande slutledningar, kunna säkert påräkna mycket in- tresse, då van Eeden hör till dem man helst lyssnar till. Hans liv har varit ett ständigt framåt mot nya mål; ärlighet, oräddhet och okuvlig energi hava därvid alltid va- rit hans ledstjärnor. Några citat ur boken äro här säkert mera välkomna än ett försök att giva en kortfattad recension över det gedigna innehållet.

Ur kapitlet A u t o k r a t i o c h d e m o k r a t i.

"Det kan vara sant att massan ännu inte kan med full omdömesklarhet välja sina ledare. Men det kan också fastslås, att alla folk vilja låta sitt intuitiva gemensamma medvetande komma till sin rätt och att de ej mera vilja tåla några ledare, som icke utom sin organiserande förmåga även ha känsla och begrepp för mänsklighetens djupa, sanna längtan. — — —

Mängden inser att en organisation, som kan ställa som översta myndighet de mest lastbara, djuriska individer sä- kerligen ej kan vara den rätta. Un- der uppror och anarki söker den ef- ter en ny form för organisation, som skulle ge bättre säkerhet för att leda- ren motsvarar dess djupare behov. Detta är det demokratiska strävande, som ständigt gör framsteg, även om revolutionerna synas misslyckas. Den nya organisationen är ännu ej färdig, och den gamla visar yttringar av mot- spänstig genstridighet. Men överallt ser man, att den republikanska orga- nisationen, enligt vilken ledarna väl- jas av mängden, alla vedervärdighe- ter och allt motstånd till trots, vinner mark och funktionerar allt bättre och fullkomligare på det andliga och det materiella området. Jag räknar det som ett underbart, härligt faktum, att på ett enda århundrade ett stort och mäktigt folk som det amerikanska har lyckats bilda en så stark enhet, att det med påfallande klar omdömesgill- het förmår att bland sina nittio millio- ner borgare utvälja den värdigaste till ledare."

Ur kapitlet Socialism:

"Det bästa, det vackraste som i när-

varande stund kan ske, är att de små gruppernas självständighet — Belgiens, Serbiens, Polens, Schweiz, Skandina- viens, Hollands — hävdas och bekräf- tas.

Så kan de imperialistiska ländernas statsskick bli mer demokratiskt, mer i överensstämmelse med Amerikas.

Sker ej detta senare, kommer fre- den att bli av kort varaktighet. Sker det däremot, då uppstår efterhand en ny gruppering, som svarar mot verk- liga väsensskiljaktigheter mellan män- skorna.

En sådan nygruppering är det som åsyftas genom den stora strömning som kallas socialismen."

"Några hava känt en missräkning genom sönderingen i det internationella socialistiska partiet. Men detta bety- der ej, att socialismen är besegrad el- ler ej mer har någon framtid för sig. Tvärtom! Det betyder endast att so- cialismen ej har slagit tillräckligt dju- pa rötter i mänskornas väsen och ka- raktär."

Eros och Polemos av Erik He- dé n, Frams förlag. Pris 4 kr.

Dessa litterära hyllnings- och strids- artiklar är det en sann glädje att hava fått samlade. Få litteraturkritici äro så omtäckta som Erik Hedén. Detta emedan hans kritiker äro präglade av beläsenhet, rättvisa mot författaren och en synnerligen tilltalande framställ- ningsform.

Boken börjar med en artikel, som säkerligen många av oss komma ihåg: *De t i g a n d e d i k t a r n e*, skri- ven 1909 efter storstrejken, där han påvisar det faktum att diktarna tego under denna arbetareklassens stora kraftspänning, samt den utmärkta re- petition i svensk litteratur, som han då gav i ett par tidningspalter.

Hedéns Strindbergsstudier finnas här också, såsom hans artiklar "Från Strindbergsstriden 1910" och "Vid Strindbergs bår". Vidare märkes ar- tiklar om Heidenstam, Levertin, Frö- ding, Hallström, Ola Hansson, Fall- ström, Karlfeldt, Forsslund, Selma La- gerlöf, Hjalmar Söderberg, Erik Bro- gren.

Denna bok är ett synnerligen läro- rikt stycke litteraturhistoria. A. L.

Riks Liljeh. 16.
Allm. tel. 33 38.

RAGBRÖD
SIKTBRÖD

1915 års

K R I G S B R Ö D

$\frac{1}{2}$ kg. 19 öre, $\frac{1}{4}$ kg. 37 öre.

LIMPOR & SPISBRÖD.

A.-B. Sannadals Brödfabrik,

Liljeholmen.
Etabl. 1878.

Aftonbladets upptäckt.

Aftonbladet har gjort en uppseende-väckande upptäckt: att sedan nu Tyskland till vad pris som helst måste fabricera mer folk — vi minnas årgången 1935! — är det ej längre omoraliskt eller sedlighetssårande för en tysk kvinna att föda barn, huru många som helst, utom äktenskapet. Tvärtom, det är en stor och bjudande fosterländsk och naturligtvis gudi behaglig gärning. Ty Tyskland äskar av sitt lands kvinnor barn, barn, barn! Icke med hänsyn till deras moderskänslor, utan tyskhet skänslan, icke med hänsyn till om de möjligen hysa kärlek till en man, utan för fosterlandet måste de föda. Och Meyer och Müller påminnas eftertryckligt och bestämt om sin tyskhetsskyldighet under permissionsvistelsen hemma.

— Man förstår naturligtvis mycket, mycket väl Napoleon I när han svarade madame de Staël, att han beundrade mest den kvinna, som födde fosterlandet de flesta söner. Men man förstår i sitt slag kanske ännu bättre den svenska kvinna (om minnet ej klicka var det fru Anna-Lisa Geijer), som sade, att det enda straff som kunde anses vara stort nog åt denne store folkslaktare vore, att han för varje soldats död finge genomlida en barnsängskvinnas alla fasansfulla kval. Det straffet hade väl åtminstone blivit evigt!

En tysk professor har nu emellertid, naturligtvis på aller högsta uppdrag, proklamerat detta till den tyska kvinnan: föda, föda. Icke av moderskänsla, utan av tyskhet skänsla. Det ligger en cynism så förbluffande och en råhet så oskrymtad bakom detta nya "kulturtecken", att det måste vårt tysktalande Aftonblad till för att svälja sådana kameler utan en blinkning.

Och moralen. O, parodiens parodi! Det gamla goda Aftonbladet, den gamla goda, äkttyska sängkammarmoralens trogna väktare, professor Thyrens modigaste drabant — har slagit sällskap med Hinke Bergegrens ungdomar på deras, enligt f. d. justitie-Peterson, mystiska Hagapromenader! Det är om något en syn för gudar — och för Theodor Holmberg med Cicilior o. a. Vem vill hädanefter förneka att Aftonbladet är en god och trogen tjänare och trollkonstnär. Ty vem kan som det göra svart till vitt och tvärtom — om "saken" så fordrar.

J. S. O—n.

Upprörande dom.

Överkrigsrätten har dömt Liebknecht till 4 års och 1 månads tukthus, strykning ur armén samt 6 års förlust av medborgerligt förtroende.

Barn.

Barn är barn, brukar man säga. Och det är nog sant. Barnen äro en värld för sig själva. De kunna sätta föräldrar i de mest brydsamma situationer, men äro också hemmens djupaste glädjekällor.

Om man börjar sätta sig in i barns tankegång och deras sätt att draga konsekvenser, så kan man många gånger komma underfund med att de fort och raskt kunna finna en både ekel och aturlig lösning på de mest invecklade saker. Studera barn och giv akt på dem med det rätta intresset, och man behöver inte vara rädd för att få tråkigt; de äro en ständig källa till uppmuntran och glädje. Men då bör man, som helt naturligt är, akta sig för att vara kort och tvär emot dem. Man måste ibland finna sig i att de vända upp och ned på ens förutfattade meningar.

Låt deras rika fantasi få fritt spelrum, men sök samtidigt hålla i tömmen med van och säker hand, så de inte rusa över det tillåtnas gräns!

När barn hör något berättas, som är för osmältbart för deras utvecklade hjärnor, bilda de sig en egen uppfattning av det hörda, och man måste dra på munnen åt deras ofta sunda och naturliga slutsatser.

Jag satt en gång och hörde på två små flickor, talande på sitt språk. Anna var ungefär 4 1/2 år och Greta hade nyss börjat i skolan.

Så här säger Greta till Anna:

— Hörru, kom hit, ska' du få höra va' vårän fröken talte om för oss i dag!

Anna kom lydigt.

— Sätt dej å knäpp händerna, för dä' fick vi göra, befallde Greta, som hade hört skolfröken berätta om Abraham och nu repeterade på sitt vis:

— Jo, serru, det fanns en gång en gammal man, som hade långt, långt skägg, men han hade inga barn. Men så tyckte gud synd om han, och skickade en ängel som hälsa och sa' att hans hustru Sara skulle föda honom en son, och då blev han så glad att han föll på knä för ängeln. Men Sara stod bakom tältörrn å skratta åt dom, för du förstår hon var hundra år. Men ängeln som var gud visste att hon stod och skratta och sade till henne: — Gå in, Sara, och lyd min röst, och det gjorde Sara; och så fick hon en son till straff för att hon skratta.

Anna slukade historien med stora ögon. Och efter att en stund eftertänksamt ha blickat ut i rymden, kom det dröjande:

— Ja men, — hörru, vem gör barn då?

— Dä' ä' gud, kom Gretas tvärsäkra svar.

— Är'ä svårt å göra barn?

— Ja, dä' kan du väl tänkaräj. Dä' ä' ju så'n väldig massa som ska' göras.

När lilla Anna efter någon tid fick sig en bror, och jag för ro skull frågade henne, om hon trodde att gud sänt henne den, tittade hon föraktligt på mig och sade:

— Asch, va' tant ä' dum som tror på så'nt där. Jag vet nog va' vi fått Gunnar ifrån.

På min uppmaning talte hon om hur hon fått Gunnar:

— Jo, tant, mamma och jag gick på en grön vacker äng i sommar, då vi va' på landet. Å mamma hitta en blomma som va'

K. E. Willebrand

BAGERI-, KONDITORI-

OCH

MEJERIAFFÄR

RIKS 114 29.

ALLM. 81 82

rekommenderas

BIRKAGATAN 12,
KARLBERG SVÄGEN 86,
VÄSTMANNAGATAN 68,
GAMLA BROGATAN 25,
HANTVERKAREGATAN 30,
BERGSGATAN 3,
KUNGS HOLMSGATAN 13.

så vacker, att hon tog in den och satte den i en kruka. Å sen mamma å jag vattnat den, så slog hon opp två vackra ögon, å så blev dä' en liten pojke å dä' ä' vårän Gunnar.

Ibland händer det ju att mamma har förhinder och skickar sin lille gosse eller flicka till handlaren eller mjölkboden. Hon får då ibland sanna ordspråket: Om man skickar barnen till bys, får man gå själv efter.

Det var mitt i påskstöket och fru Ström fick tag i två små pojkar för att gå till affären. Hon lämnade en lapp, på vilket det stod vad de skulle ha: 20 öre skursåpa och 10 öre spissvärta, jämte pengar.

Efter att ha väntat en ohyggligt lång tid (beslöt hon sig för att söka rätt på sina två pojkar. Hon behövde dock inte gå långt, utan mötte dem utanför bron.

— Jaså, där äro ni ju! Men vad ha ni där?

— Va'se go tant, dä' blev 2 öre över å dä' köpte vi gotta för.

Fru Ströms ögon uttryckte en otrolig mängd av misstankar, då hon mottog två strutar av de små pysarna.

— Va' ska' de här betyda?

Två par ärtrunda ögon sågo förvånade upp, som om de undrat: vad i herrans namn ha vi gjort nu, eftersom tanten är elak? Och så tittade de på varandra. Fru Ström var icke i den sinnesstämningen, att hon förstod humorn i situationen, utan bröt ut:

— Va' ska' detta betyda? Kan ni inte svara? Att komma med kardemumma och kryddpeppar, då ni ska' köpa spissvärta och skursåpa!

Å, herre gud, så'na ungar!

(Forts.)

Redovisning

över insänd betalning av Morgonbris fasta kommissionärer.

Juni:

Malmö: Kvinnokl.	12:—
Skogsborgs S. D. U. K.	1: 20
Revsunds Arbetarekommun	1: 60
Ställberg: Helmer Messing	1: 60
Hörken: Arbetarekommun	1: 60
Nässjö: Koop. kvinnogille	3: 20
Kjävlinge: Kvinnokl.	5: 20
Västerås: "	24:—
Malmberget: "	20:—
Ljusne S. D. U. K.	4:—
Falköpings S. D. U. K.	5: 20

ALLMÄNNA SPARBANKEN

i Stockholm.

Vasagatan 44, 1 tr.

Öppet kl. 1/2 10—3 och 6—8 e. m.

Gloria-Kaffe

Absolut bäst!

Varberg: S. D. U. K.	2: 40
Frånö: Koop. kvinnogille	4: 80
Falu: Kvinnokl.	1: 60
Karlstad: Kvinnokl.	14: —
Bjuv:	6: 40
Viberga: S. D. U. K.	2: —
Norrköpings Kvinnokl.	8: —
Mölnbo: N. O. V.	2: 40
Mölnadal: Grov- o. Fabriksarb.-förb. avd.	3: 52
Fors: Arbetarekommun	—: 80
Furulund: Kvinnokl.	4: 80
Boden: S. D. U. K.	8: 20
Götene: N. O. V.	1: 60
Sundsvalls Kvinnokl.	9: 44
Ronneby:	56: —
Lysckil:	14: —
Hofors: Koop. kvinnogille	4: 60
Uppsala: Skoarb.-f.-f.	3: 20
Göteborg: Kvinnokl.	24: —
Nyköping:	16: —
Lessjöfors:	3: 20
Stockvik: S. D. U. K.	4: 80
Nävekvarn: Koop. kvinnogille	3: 20
Stockholm: Anna Karlsson	2: 60

Juli:

Smål. Anneberg: S. D. U. K.	3: 60
Ljusne:	4: —
Viberga:	2: —
Köping:	2: 40
Ystad: Kvinnokl.	17: 20
Skattkärr: Kvinnokl.	3: 20
Nynäshamn:	12: —
Uppsala: Koop. kvinnogille	6: 48
Tidaholm: S. D. U. K.	3: 20
Göteborg: N. O. V.	3: 20
Spånga: Kvinnokl.	4: —
Slottsbron:	3: 60
Billesholms	4: 80
Norrahammar:	15: 20
Stehag: S. D. U. K.	7: 20
Norrköping: Textilarb.-f.-f.	4: 80
Borlänge: Koop. kvinnogille	4: 80
Skogsborgs S. D. U. K.	1: 20
Revsund: Arbetarekommun	3: 20
Enköping: Koop. kvinnogille	4: —
Grängesberg:	5: 60
Norrköping: Kvinnokl.	8: —
Kjävlinge:	2: 40
Fors: Arbetarekommun	—: 80
Luleå: Kvinnokl. o. S. D. U. K.	10: —
Hedemora: Kvinnokl.	4: —
Fagersta: Claes Vretman	8: —
Nykvarn: S. D. U. K.	3: 20
Fagerviksverken: Kvinnokl.	18: —
Lidköping:	12: —
Malmberget:	14: —
Karlskoga:	7: —
Landskrona:	10: 65
Asarum: Arbetarekommun	2: 40
Mölnadal: N. O. V.	4: 50
Brusaholm:	3: 60
Smedjebacken: Kvinnokl.	4: 80
Furulund:	4: 80
Norrhälje:	8: 80
Kiruna:	12: —
Örebro:	9: 20

Arbetareringens Bank

Kornhamnstorg 61.

Beviljar Egna Hems-lån i Stockholms närhet.

Grundad 1883

AKTIEBOLAGET NYA BANKEN

Emottager insättningar till högsta gällande ränta.

Kooperativa försäkringsanstalterna bevilja försäkringar

FOLKET

(Av k. maj:t sanktionerad 11 dec. 1914) liv-försäkring

SAMARBETE

brand-försäkring på bästa villkor. Ombud antagas.

En arbetarhustru

borde icke köpa annan symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i handeln, av största fullkomning och ger största valuta. Vi bjuda fullaste garanti för att de med vårt firmamärke försedda maskinerna äro ett fabrikat, som på teknikens nuvarande ståndpunkt är det högsta som kan uppnås och överträffas icke av något annat fabrikat. Särskilt förmånliga betalningsvillkor.

Symaskinsaffären SOLIDAR,

Vasagatan 53, STOCKHOLM.

Hörningsholms S. D. U. K.	6: 80
Johansfors	1: 60
Morgongåva:	8: —

Augusti:

Kiruna: Kvinnokl.	12: —
Ystad: Koop. kvinnogille	14: 40
Mjölby: N. O. V.	3: 60
Persberg: Lydia Nääs	8: 40
Malmköping	2: 80
Linköping: Kvinnokl.	15: 60
Falu:	3: 20
Gislaved: S. D. U. K.	3: 60
Bromsten: Sandell	3: 60
Ställberg: H. Messing	—: 80
Nässjö: Koop. kvinnogille	1: 60
Sandviken: S. D. U. K.	6: —
Mölnadal: N. O. V.	4: 50
Bjuv: Kvinnokl.	6: 40
Broby: V. Norman	6: —
Stockholm: Elna Lundvall	6: —
Fors: Arbetarekommun	—: 80
Malmberget: Kvinnokl.	14: —
Eslöv: Elna Björklund	8: —
Skara: S. D. U. K.	8: 20
Gellivara: Kvinnokl.	3: 20
Karlskoga:	3: 60
Kiruna:	12: —
Västerås:	24: —
Trälleborg:	14: —
Lesjöfors:	1: 60
Skattkärr:	3: 20
Eskilstuna:	6: —
Furulund:	4: 40
Uddevalle:	7: 60
Norrköping:	8: —
Tumba: S. D. U. K.	2: 40
Södertälje:	9: 60
Uppsala:	9: 60
Sya: Arbetarekommun	2: 40
Nykyrn: A. Karlsson	1: 60

Kvitteras:

Stockholm den 23 aug. 1916.

Morgonbris' Expedition.

Kommissionärer och organisationer uppmanas taga del av denna förteckning.

Kvinnan motarbetar sitt eget bästa

när hon avråder mannen att teckna försäkring å sitt eget eller bägge makarnas liv. På grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre premier i **DE FÖRENADE**. Premiembefrielse vid sjukdom och olycksfall m. fl. förmåner.

Soc.-dem. kvinnornas centralstyrelse:

Ordf.: Fru Anna Sterky, Barnhusg. 16, 1 tr. A. T. 72 90.

Korresp. sekr.: Fru Agda Östlund, Upplandsgatan 61, 4 tr. A. T. Vasa 20 86.

Soc.-dem. kvinnornas samorganisations

i Sthlm styrelse sammanträder 2:a måndagen i månaden kl. 8 e. m. å Bryggeriarb.-förb exp., Barnhusgatan 14. Ordf. och korresp. fru A. Frösell, Upplandsg. 47, 4 tr. Allm. tel. 286 58.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.)

avhåller ordinarie möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 8 e. m.

Obs! Lokal i P-salen, Folkets Hus.
Styrelsen.

Stockholms södra kvinnoklubb

(soc.-dem.) avhåller ordinarie sammanträde 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i lokalen 3 tr. Södra Folkets Hus.

Styrelsen.

Stockholms Tjänarinneförening

avhåller möte 1:sta och 3:dje torsdagen i varje månad kl. 8,30 e. m. (utom juni, juli och aug.) i Folkets Hus G-sal.

Styrelsen.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb av-

håller ordinarie möten 1:sta och 3:dje måndagen i varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl. 8,30 e. m.

Styrelsen.

Gellivare soc.-dem. kvinnoklubb

avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje måndagen varje månad kl. 4,30 e. m. Lokal: Nya Folkets Hus.

Styrelsen.

Malmbergets soc.-dem. kvinno-

klubb avhåller ordinarie möte andra och sista måndagen i varje månad.

Nya medlemmar hälsas välkomna.

Styrelsen.

Agitera för arbetarepressen!